

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ

วนอุทยานเขากระโดง

75 ๗๕ ๑.๒

๗๕

๗๕

๗๕

รุ่งรัตน์ หัตถกรรรม*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามที่มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check lists) แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงโดยยึดหลักจากการศึกษาศักยภาพองค์ประกอบของท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง และ ศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง มี ศักยภาพสูง ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง มีศักยภาพปานกลาง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษา

*อาจารย์สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง มีศักยภาพปานกลาง และ ศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีศักยภาพปานกลาง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง ได้แนวทาง 4 แนวทาง ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แนวทางที่ 1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมโดยการคำนึงถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก แนวทางที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ ควรจะมีการจัดสร้างศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กลมกลืนกับพื้นที่เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว หรือการเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ หรือคู่มือแนะนำเที่ยวเขากระโดงแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลิน การจัดทำคู่มือแนะนำชมเขากระโดง โดยใส่เนื้อหาเรื่องข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติตัวให้กับนักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปเที่ยวชมวนอุทยานเขากระโดงเพื่อเป็นเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวด้วย และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบ การจัดการ วางแผน และตัดสินใจเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวนอุทยานเขากระโดง

แนวทางที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของ

วนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับประชาชนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในวนอุทยานเขากระโดงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมด้วย แนวทางที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การนำประชาชนในพื้นที่เดินทางไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นยังพื้นที่อื่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างวนอุทยานเขากระโดง

คำนำ

เขากระโดงเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้ว เกิดจากแผ่นดินหรือเปลือกโลกบริเวณประเทศกัมพูชา มุดลงใต้ดินไปโผล่แถบภาคอีสาน กลายเป็นภูเขาพนมดงรัก ซึ่งอยู่ด้านใต้ของภูมิภาคนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มวลหินที่อยู่ใต้ดินเกิดความร้อนจนถึงชั้นหลอมละลายแล้วปะทุออกมาสู่ผิวโลกได้ทับถมกันเกิดเป็นภูเขาไฟ ยอดสูงสุดประมาณ 265 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

พื้นที่ภูเขานั้นอุดมไปด้วยแร่ธาตุสำคัญหลายชนิด เช่น เพชร พลอย ทองแดง พลวง ดินขาว กำมะถัน ฯลฯ ดินที่เกิดจากการสลายตัวของภูเขาไฟ ซึ่งพบมากที่ราบเชิงภูเขาไฟจึงเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงใช้ปลูกข้าวได้ผลดี ส่วนบริเวณปากปล่องภูเขาไฟที่เกิดจากการปะทุ มักจะเป็นหลุมขนาดใหญ่กลายเป็นแหล่งกักเก็บน้ำในรูปทะเลสาบขนาดเล็ก ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำห้วย

ตลาด และรอบบริเวณแวดล้อมไปด้วยป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งป่าเขากระโดงมีพื้นที่ 6,212 ไร่ พันธุ์ไม้และสัตว์ป่าที่วนอุทยานเขากระโดงมีมากมายหลายชนิดโดยสภาพทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง กรมป่าไม้ได้ประกาศให้เป็นวนอุทยานเขากระโดงเมื่อวันที่ 23 ต.ค. 2521

วนอุทยานเขากระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่อยู่ใกล้ตัวเมืองบุรีรัมย์มากที่สุด จากสภาพธรรมชาติโดยทั่วไปที่กล่าวมานั้นทำให้วนอุทยานเขากระโดงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำศึกษาหาความรู้และเยี่ยมชม การคมนาคมสะดวก ซึ่งในอดีตต่อนวนอุทยานเขากระโดงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีสิ่งดึงดูดใจที่อยู่ในสภาพที่ดีและน่าสนใจทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากต่างพากันเดินทางมาเยี่ยมชมและพักผ่อนโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงเนื่องจากว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ บนพื้นที่วนอุทยานเขากระโดงมีน้อยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางมาเพื่อนมัสการพระสุภัทรภิตร์และเดินชมธรรมชาติและทิวทัศน์เมืองบุรีรัมย์ แต่ในความเป็นจริงแล้วตามสภาพธรรมชาติต่างๆ ในพื้นที่ของวนอุทยานเขากระโดงที่มีความหลากหลายของธรรมชาติและวิถีชีวิตของสัตว์ป่าที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและเหมาะแก่การศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างมากเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อเสนอให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นตัวขับเคลื่อนหนึ่งในกระบวนการดังกล่าวด้วย

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง จะก่อให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และเพื่อช่วยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังวนอุทยานเขากระโดงเพิ่มมากขึ้นโดยเดินทางท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวนอุทยานเขากระโดง และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง โดยกำหนดพื้นที่การวิจัยคือวนอุทยานเขากระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มีขั้นตอนและวิธีดำเนินงานวิจัยดังนี้

เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดำเนินการตามคำถามการวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check lists) แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเป็นดังนี้

ขั้นแรก ศึกษาเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ขั้นที่สอง นำข้อมูลที่ได้จากขั้นแรก มากำหนดเป็นประเด็นหลักในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. รายการแบบสอบถามที่ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check lists) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ใช้สำหรับประเด็นลักษณะและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง และ ศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว(Questionnaires) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ซึ่งใช้สำหรับสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 100 คน โดยในแบบสอบถามจะมีข้อความที่เป็นทั้งข้อความแบบให้เลือกตอบและข้อความแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากภาครัฐ การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริเวณวนอุทยานเขากระโดง และเจ้าหน้าที่ที่ทำการวนอุทยานเขากระโดง และสามารถสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันทีเมื่อปรากฏรายละเอียดข้อมูลที่น่าสนใจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังวนอุทยานเขากระโดง จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง โดย

2. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้ข้อมูลด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากภาครัฐ การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริเวณวนอุทยานเขากระโดงและเจ้าหน้าที่ที่ทำการวนอุทยานเขากระโดง

การวิเคราะห์ข้อมูลและระเบียบวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการดังนี้

1. รายการแบบสอบถามที่ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check lists) ในประเด็นลักษณะและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง การวัดค่าคะแนนของศักยภาพองค์ประกอบ ผลรวมของคะแนนจากทั้งหมดนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของศักยภาพองค์ประกอบ โดยกำหนดระดับศักยภาพ ออกเป็น 3 ระดับซึ่งมีคะแนนแต่ละระดับขั้นแบ่งออกเป็นช่วงๆ ดังนั้นในแต่ละระดับจะมีคะแนนอันตรภาคชั้น (Class Interval) ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพต่ำ

2. การสอบถามนักท่องเที่ยว(Questionnaires) เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาจัดกระทำ

ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) และเขียนอธิบายเชิงพรรณนา

3. การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการส่วนตำบล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลไปพร้อมๆ กับการสัมภาษณ์แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง ได้จากการใช้รายการแบบสอบถามที่ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check lists) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผลที่ได้รับจะสามารถทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานเขากระโดงและมีการเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปปรับใช้ในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนรับผิดชอบได้ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ด้วย ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ผลการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงโดยยึดหลักจากการศึกษาศักยภาพองค์ประกอบของท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ได้แก่ ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง และศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาสามารถนำเสนอ พบว่า ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง มีศักยภาพสูง ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง มีศักยภาพปานกลาง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง มีศักยภาพปานกลาง และศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีศักยภาพปานกลาง

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง ได้แนวทาง 4 แนวทาง ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมโดยการคำนึงถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ ควรจะมีการจัดสร้างศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กลมกลืนกับพื้นที่เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว หรือการเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ หรือคู่มือแนะนำเที่ยวเขากระโดงแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลิน การจัดทำคู่มือแนะนำเขากระโดง โดยใส่เนื้อหาเรื่องข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติตัวให้กับนักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปเที่ยวชมวนอุทยานเขากระโดงเพื่อเป็นเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวด้วย และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบ การจัดการ วางแผน และตัดสินใจเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรู้สึกรักเป็นเจ้าของวนอุทยานเขากระโดง

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับประชาชนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในวนอุทยานเขากระโดงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การนำประชาชนในพื้นที่เดินทางไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นยังพื้นที่อื่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างวนอุทยานเขากระโดง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง ผู้ทำวิจัยมีข้อเสนอต่อบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบวนอุทยานเขากระโดง ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อนักท่องเที่ยว

1. ควรปฏิบัติตามตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวและไม่ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. ควรตระหนักเสมอว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนเป็นสมบัติของชาติซึ่งทุกคนจักต้องช่วยกันดูแลรักษา อนุรักษ์ไว้จากรุ่นสู่รุ่น
3. ควรมีการศึกษาข้อมูล หาความรู้ทำความเข้าใจลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะต่อประชาชนในพื้นที่

1. ควรตระหนักและให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ไว้ให้มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
  2. ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ดูแลวนอุทยานเขากระโดงในการดำเนินการ วางแผน หรืออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบวนอุทยานเขากระโดง**
1. ออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ รวมทั้งข้อควรปฏิบัติก่อนเข้าไปในวนอุทยานเขากระโดง
  2. ประสานความร่วมมือไปยังชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ

แหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะสามารถช่วยกันสอดส่องดูแลให้แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในสภาพสมบูรณ์อยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาการส่งเสริมการตลาดของวนอุทยานเขากระโดงเพื่อส่งเสริมให้วนอุทยานเขากระโดงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่หรือเอกลักษณ์ทางด้านภูเขาไฟของวนอุทยานเขากระโดง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาให้วนอุทยานเขากระโดงเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ หรือเป็นศูนย์ข้อมูลการศึกษาทางธรณีวิทยาในระดับประเทศ ไปจนถึงระดับโลก

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำวนอุทยานเขากระโดงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

การอภิปรายผล

จากผลของการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดงสามารถอภิปรายผลของการวิจัย ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย โดยใช้หลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ มาเป็นตัวเปรียบเทียบเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวนอุทยานเขากระโดง ตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่พบนั้นพบว่ามีความศักยภาพในด้านต่างๆ ได้แก่ ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์

ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง และ ศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งพบว่าศักยภาพแต่ละด้านนั้นเป็นดังนี้คือ 1. ศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง มี ศักยภาพสูง 2. ศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง มี ศักยภาพปานกลาง 3. ศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง มี ศักยภาพปานกลาง และ 4. ศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มี ศักยภาพปานกลาง ซึ่งศักยภาพที่พบในแต่ละด้านนั้นสอดคล้องกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้แบ่งแยกไว้ได้ 4 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ (Nature - based Tourism) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววนอุทยานเขากระโดง

2. องค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities - based Tourism) ที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินและความพึงพอใจอีกทั้งไม่ทำให้พื้นที่และทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลง จนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environmental Education

based Tourism) โดยมีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ ในการสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism) โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

การศึกษา แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในวนอุทยานเขากระโดง ที่ได้นั้นพบว่ามีการนำเสนอออกเป็นด้านต่างๆ เช่นกัน นั่นคือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความกลมกลืนกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมโดยการคำนึงถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ ควรจะมีการจัดสร้างศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กลมกลืนกับพื้นที่เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว หรือการเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์

เช่น แผ่นพับ หรือคู่มือนำเที่ยวเขากระโดงแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลินจัดทำคู่มือนำชมเขากระโดง โดยใส่เนื้อหาเรื่องข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติตัวให้กับนักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปเที่ยวชมวนอุทยานเขากระโดง เพื่อเป็นเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวด้วย ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบ การจัดการ วางแผน และตัดสินใจเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวนอุทยานเขากระโดง 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับประชาชนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในวนอุทยานเขากระโดงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมด้วย และ 4) แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของวนอุทยานเขากระโดง ได้แก่ การนำประชาชนในพื้นที่เดินทางไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นยังพื้นที่อื่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างวนอุทยานเขากระโดง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบจัดการที่ดีใน 4 ด้านคือ

1.1 ด้านการให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว

1.2 ด้านการจัดรายการนำเที่ยวที่เน้นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

1.3 ด้านข้อกำหนดการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

1.4 ด้านการตลาดท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสามารถรองรับของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและการจัดการ

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีโครงการร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อคืนกำไรกลับสู่แหล่งท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบสร้างคุณภาพ โดยจัดอบรมด้านความรู้และทักษะแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง

7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษและใช้อย่างคุ้มค่า

8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

บรรณานุกรม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2550. “วนอุทยานเขากระโดง.” [ระบบออนไลน์].

(ตุลาคม) แหล่งที่มา <http://www.dnp.go.th/parkreserve/asp/style2/localtion.asp>

ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. 2547. “การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว.” [ระบบออนไลน์].

(กันยายน) แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th/Tourism/Series/Sep/Sep1.asp>

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2544. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำวางสนับสนุนการวิจัยโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม : เชียงใหม่

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.

วศิน อิงคพัฒนากุล. 2547. “สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว.” [ระบบออนไลน์]. (มิถุนายน)

แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th/Tourism/Acheive/June/Topic3.htm> (30 พฤศจิกายน 2547)

อุทุมพร จามรमान. 2531. การจัดและการประเมินการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : ฟีนี พับบิชอิง.